UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00274933 1

Rudmyts'kyi, Stepan
Ekonomichni osnovy

HC
337
U5R8
1921

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

С. Р.

Економічні основи галицької державности.

Львів—Відень, 1921.
Видання „Українського Прапору“.

Г. Л.

С. Р.

EKONOMICHNI

Економічні основи галицької державности.

Львів—Відень, 1921.
Видання „Українського Прапору“.

HC
337
U5R8
1921

Всі ми, що положили собі завданнєм виборoти державну самостійність Галицької України, дуже добре знаємо, що не боремося за державу, яка малаб істнувати вічно, яка малаби бути постійно відокремлена від України над Богом, Дніпром, Доном, Кубаню. Справа Соборної України покищо стоїть погано. Недостача освіти й національної свідомости в інтеліґенції, спарована з псевдосоціялістичною дурійною, загнали справу соборно-української державности в сліпу вулицю, з якої на перший погляд нема ніякого виходу за виїмком ріжних фантастичних плавань по воздухах...

Та всеж таки є з цеї сліпої вулиці вихід. Вузенький він і непривабливий для деяких наших „діячів“, що хотілиб знов випливати на широке море, знов із такимже „успіхом“, як випливали 1917—19 р. Цей вихід іде заулками й сутечами й веде на невеличкий загуменок. Та згодом він щораз ширшатиме й виведе весь український народ етапами до великої вимріяної цілі. Цей вихід — то Галицька Державність. Її осягненнє ледви чи зможе покласти головну основу збудування Соборної України. Та воно буде напевно одною з головних і конечних основ цього великого діла.

DEC 2 1983

Це, що Галицька Україна з історичних причин, з огляду на національну свідомість її народа, на клич самовизначення і т. и. має право на самостійне державне життє — ледви чи який Українець стане перечити. Та в багатьох головах родяться сумніви щодо життєздатности галицької держави з найважніщого, а саме економічного боку.

Галичина — мовляв — така мала, така бідна, така запущена, що її державність по простим економічним обчисленням зможе вдержатись ледви кілька років і скінчиться катастрофою.

Але всі сумніви в економічну життєздатність Галичини це так само відгомін польських базікань про цю справу, як свогочасне базіканнє про економічну нездатність до життя Великої України було тільки ехом московських базікань. Аджеж український інтеліґент не знає своєї рідної землі, працювати над здобуттєм собі цього знання не хоче, тому мусить бути ехом усього, що говорять і пишуть про його рідний край чужинці — хочби й вороги.

Польські політики, вчені й невчені, соціялісти і вшехполяки, згідним хором голосять і Антанті і своїй суспільности й нам, що Галичина не має підстав до самостійного істнування. І то не тільки з політичних, але (головно) з економічних причин.

А ми слухаємо й віримо. Тимчасом справа виглядає при близшім пізнанню цілком инакше.

Українська Галичина має 55.000 км² простору, з українською частиною Буковини поверх 60.000 км². Чи це замала територія для самостійної держави, коли Швайцарія має тільки 41.000км², передвоєнна (1912) Сербія 48.000 км², Данія 30.000 км², Нідерлянди 34.000 км², Бельґія 29.000 км², про инші малі держави не згадуючи? Всі ці держави істнували собі гарненько й істнують і силу мають!

Українська Галичина має (1914) 5,450.000 населення, з українською Буковиною поверх 5,900.000. Чи за мало того населення для утворення самостійної державности, коли перед війною мала Портуґалія 5,960.000 населення, Швеція 5,713.000, Болгарія 4,712.000, Греція 4,700.000, Сербія 4,490.000, Швайцарія 3,765.000, Данія 2,860.000, Норвеґія 2,392.000 і т. д?

Нема доступу до моря? Ось і Швайцарія його не має і якось живе. Дай Боже й нам так! І Сербія жила без моря й Чорногора...

Каже дехто, що Галичина бідна? Подивімся, чи це правда! Пічнемо від найбільше примітивних галузей господарки й будемо йти щораз вище.

Лісів має Українська Галичина по катастральним обчисленням 1,450.128 ha (26,2% простору краю), з українською Буковиною поверх 1,700.00 ha, Швайцарія має ледви половину (878.500 ha) цього, Бельґія, Нідерлянди й Данія разом тільки 1,060.000 ha, ціла Велика Британія тільки 1,240.000 ha!

До того ліси Галичини відзначаються дивно високим річним приростом дровяної маси (4—4½ м³ на ha і рік) й у наших Карпатах є ще доволі пралісів з невичерпаними припасами будівельного дерева. Перед війною продукувала Українська Галичина коло 6,000.000 м³ дерева й вивозила поверх 1,000.000 м³ будівельного дерева за границю. І то мимо страшної польської господарки! Прошу собі уявити, що можна буде зробити з цього богацтва, коли буде користуватись ним не чужий експльоататор і барішивник, а все населеннє Української Галичини, коли ліси перейдуть на власність або бодай під видатний догляд держави й громадянства, коли залісимо пусті облази й узбіча, ріжні „пасовиска“ без трави, пісчуги, рінища, коли позакладаємо трачки, фабрики деревляної маси, папери, целюльози і т. и? Кілько то рук і голов найде роботу при галицьких лісах, коли їх схочемо модерно загосподарувати! Кілько то шкоди від повеней, безвіддя, погіршення клімату і т. и. мине наш край, коли це загосподарованнє стане дійсністю!

І ловецтва не треба легковажити. Пересічний галицький Українець, коли він не мисливий, знає про дичину тільки те, що вона робить хліборобови великі шкоди. Не диво — бо полюваннє стало монополем упривілеєних слоїв і не приносить сливе ніякого хісна суспільности. Давне багатство звіринне цілком винищене, новітньої „годівлі“ дичини, яка приносить великі

зиски, не можна буде завести скоріще, аж Галичина дістане державну самостійність. Коли Галичина дає річно 90.000 зайців, 50.000 куропаток, то така густо населена Чехія дає перших 800.000, других 1,000.000! Всі ліси Української Галичини можна замінити на звіринці й потягати відси величезні доходи. Води Української Галичини уявляють собою теж величезні, дотепер за польською господаркою ніяк не визискані багатства. Що більше! Ся погана господарка поробила з нашими водами таке, що вони не то що не приносять пожитку, а навпаки: роблять страшні шкоди. В 1884 р. зробили у нас повені шкоди на 27 міліонів корон, в 1893 на 20 міліонів, в 1905 на 15 міліонів! А тимчасом колиб ці ріки як слід уреґулювано, то наша Галичина малаб: 1. спокій від повеней, 2. кілька гарних водянив шляхів (Сян від Перемишля, Буг від Камінки, Дністер від Журавна, Прут від Коломиї), придатних для малих пароплавів і барж, 3. поверх 500.000 парових кінських сил для промислу, лучби і т. и. Ці водяні сили величезні! Пригадую, що ціла передвоєнна Галичина мала в свойому промислі нецілих 60.000 парових коней, значить — малощо понад $^1/_{10}$ частину цього, що моглиб нам дати наші рідні води! Їх силою можемо сливе цілу нашу країну електрично освітити, гонити довгі роки дослівно всі фабрики й майстерні і може ще деякі зелізниці!

З водами звязане рибальство. І його не треба легковажити, навпаки — пригадати собі, яка велика була торговля колишньої „Червоної Руси“ рибою, поки її не знищила польська господарка. Річна передвоєнна продукція риби в Українській Галичині ледви переходила 1,000.000 kg. Смішно мало, коли подумаємо, що наші ріки незатроєні ще відпадками фабричного промислу й що є в нас після катастральних обчислень 21.000 ha самих ставів! Річний приріст риби в гірше загосподарених ставах доходить до 80 kg на 1 ha, в добре загосподарених навіть до 400. Коли візьмемо просте середнє число, дістанемо число 5,000.000 kg річно як продукцію ставів Української Галичини!

Найважніща галузь народнього господарства Української Галичини це хліборобство. Не будемо тут довго розводитися над цим, що Галичина була вже за княжих часів землею богатою на збіже і в XVI. та XVII. століттю так багато хліба давала Польщі на вивіз, що сама вона підпала потім повній руїні. Правда, під австрійським пануваннєм Українська Галичина прийшла до себе. Та не дуже, бо австрійсько-польський уряд уживав усіх засобів, щоб недопустити до господарського розвитку Українців. Колиж пригадаємо, що хліборобське населеннє Української Галичини складається в $^{9}|_{10}$ з Українців, зрозуміємо, що від цього протиукраїнського курсу мусіло терпіти й усе хліборобство Української Галичини само по собі. Суспільна австрійсько-польська політика

підпирала всіми засобами польську велику земельну власність і здержувала її природний розпад так успішно, що по обчисленням з 1912 р. велика посілість займає не менше як 37·8% усього простору Української Галичини. А наш селянин мусів і мусить дробити свою землю до неможливости, пролєтаризується й гибне або еміґрує. Австрійсько-польська культурна політика не допускала до культурного розвитку українського селянства, щоб мати на теперішність слухняних підданих і дешевих рільних робітників, а на будуче місце для польської кольонізації. Знаємо, що наші сільські школи були переважно розсадниками безграмотности, фахові школи були тільки для Поляків і фабрикували економів і „ржонців" а не самостійних господарів і т. и.

Та мимо цього всього Галичина в часі світової війни направду ніколи голоду не зазнала. Щойно з польською окупацією ввійшов голод на нашу землю.

Українська Галичина має після катастрального обчислення з 1912 р. рілі 2,605.086 ha, значить 47% загального простору. З того управляють дрібні хлібороби-селяне 73%, великі земельні власники тільки 27%, значить мало що більше як четвертину!

Вже це основне число каже нам дуже багато. Галичина має більше рілі, як Бельгія, Голяндія й Швайцарія разом! А памятати треба, що в нас сила-силенна землі марнується

як відліг, пасовиско і т. и. й то такої землі, що моглаб родити пшеницю! Землі, яку можнаб управляти з добрим успіхом, є в Галичині не менше як 3,400.000 ha, не числячи 100.000 ha огородової землі!

Середня річна продукція Галичини (1905—1914) давала:

Пшениці	4,661.000 q (більше як Бельґія, Альжір, Чілі, Швеція, більше як Нідерлянди, Швайцарія, Данія разом узяті!).
Жита	4,627.000 q (більше як Данія, Нідерлянди, Болгарія, Румунія, Канада).
Ячменю . . .	2,583.000 q (більше як Італія, Египет, Арґентина).
Вівса	4,589.000 q (більше як Еспанія, Голяндія, Болгарія).
Кукурузи	837.000 q (майже тільки, що Японія).
Гречкй	532.000 q.
Проса	164.000 q.
Струкових ростин	1,090.000 q.
Бульби	40,297.000 q (більше як Бельґія, Нідерлянди, Канада, Італія; більше як Данія, Швеція, Норвеґія й Румунія разом узяті!).

Ці числа доказують нам, що Українська Галичина на полі хліборобської про-

дукції вже тепер мимо вікової, спершу польської, потім австрійсько-польської господарки є автархічна, значить: сама собі може вистарчити й не потрібує тратити грошей на довіз. На голову населення припадає річно не менше як 330 kg зерна, 18 kg струкових плодів і 734 kg бульби. Це небагато, та все таки кілька разів переступає цю норму, яку визначила Німеччина в початках світової війни для свого населення, що привикло багато більше спотрібовувати як наше закалене мужицтво. При теперішнім способі харчування наших народніх мас моглаб Галичина щорік вивозити по кілька міліонів метричних сотнарів зерна й до 10 міліонів q бараболі! Так все було до 1914 р., хибань у лихі роки ні. Самостійна галицька держава не моглаб ніяким способом наслідувати проклятої економічної політики визискувачів—чужинців, що збивали маєтки на постійнім недоїданню галицького простолюдя. Вона мусілаб такий безсенсовий вивіз припинити. Одначе навіть по установленню власного запотрібовання так, аби не було недоїдання, могтиме Галичина навіть при нинішнім низькім стані хліборобської продукції вже за кілька років вивозити щорік по кілька міліонів q збіжа й багато бульби.

Автархія в запотрібованню хліба це річ дуже важна й корисна, це неосяжний ідеал багатьох держав. Українська Галичина її має. Вже тимсамим галицька державність стоїть на непо-

хитній економічній основі. Бо може підчас сусідських чи навіть світових господарських кріз остоятись, маючи для свого населення достаточну скількість поживи.

Та галицьке хліборобство не тільки тим важне для галицької державности, що може запевнити цілому населенню держави достаточну кількість хліба. Воно ще спосібне до дуже значного розвитку, який уможливить Галичині вже в недалекій будучности вивозити навіть дуже значні кількости хліба. Це не мрія, а правда.

Бо земля й клімат Галичини для культури збіжа дуже визначно пригідні. Тимчасом що побачимо, порівнавши гектарову продукцію Галичини з такоюж продукцією инших країв Европи?

Пшениці продукує на 1 ha Галичина 11,8 q, Німеччина 23,6q, Бельґія 25,2q, Данія 33,7q. Жита: Галичина 11 q, Німеччина 19,1q, Бельґія 22 q. Вівса: Галичина 10,3 q, Німеччина 21,9 q, Бельґія 25,6 q. Ячменю: Галичина 10,9 q, Німеччина 22,2 q, Данія 24,7 q, Бельґія 27 q. Бульби: Галичина 118,7 q, Німеччина 158,6 q, Данія 175 q, Бельґія 200 q і т. д. і т. д.!

Всякого рільного плоду видає земля Галичини в двоє або й у троє менше як землі инших країв Европи, які не можуть мірятись із галицькою щодо природної родючости. Винні тут: 1. Хибний земельний устрій Галичини. 2. Старосвіцькі способи управи землі. І одно й друге маємо до завдячування віковій польській госпо-

дарці. Коли її позбудемося, буде першим завданнєм галицької держави: перевести земельну реформу й завести якнайшвидше поступові способи управи землі.

Вже на кілька років перед війною наше селянство почало майже всюди реформувати свої стародавні методи хліборобства й заводити раціональний плодозмін, машини, штучні погної і т. и. Коли уряд не буде спинювати фахової освіти селянства (як робив австрійський і дотепер робить польський уряд), а навпаки підіпре її цілою силою, — наш селянин дуже скоро навчиться поступової господарки. Трудніща справа земельної реформи. Та вказують нам дорогу ось які обставини: 1. Галицька велика земельна посілість мимо постійної штучної підтримки урядів безупинно розпадається. 2. Найбільшу користь із землі витягає в нашім кліматі індивідуалістична середня і дрібна господарка. Продукційні цифри такої Данії чи Бельгії (де господарств поверх 5 ha є нецілих 10%, понад 50 ha тільки 0,37%!) показують се як найкраще, Німеччина і Франція, де велика посілість відграє значну ролю, мимо примінювання найкраших способів управи й мимо кращої цілини і клімату остають далеко поза сими „хлопськими“ краями.

В Українській Галичині було перед 1914. р. до 650.000 господарств (вчисляючи й найменші). Тепер їх скількість мабуть значно впала, бодай до 600.000. Коли поставимо при земельній ре-

формі нормою життєздатного мужицького господарства 6 ha (10½ морґа), то найдемо в Українській Галичині місце на 647.000 таких господарств. Розуміється, в таких справах не можна поступати математично й се ідеальне число годі осягнути. Та всетаки з задоволеннєм стверджуємо відрадний факт, що всі істнуючі господарства в Галичині можна при вміло переведеній земельній реформі зробити спосібними до життя й розвитку!

Сей новий земельний устрій під пильною опікою держави давби Галичині хліб, хлібний вивіз і що найважніще: гарний людський матерял для всіх діл мира й війни, невичерпане джерело нової української інтеліґенції, нової армії надійних робітників на суспільнім і політичнім полі Соборної України!

Та йдім дальше.

Огородництво й садівництво Української Галичини мало розвинене, та малим потребам краю сяк так вистарчає. І з того боку Галичина автархічна. Колиж вона збудеться польської господарки, мусітиме вся наша суспільність звернути дуже пильну увагу на сі галузи землеробства. Земля і клімат Галичини дуже пригідні для ярин і овочів. Зосібна наше покутське Підгірє повинноб покритися овочевими фермами. Вивіз ярин, овочів і консервів може дати сильну підпору нашому торговельному білянсови.

Скотарство Української Галичини, аж до XVII. століття славне в Европі, тепер дуже підупало. Світова війна й польська окупація завдали йому страшенні удари. Та по найновіщим відомостям наше закалене на всі негоди селянство вспіло за один безвоєнний останній рік надбати багато приплодку в худобі. Два, три роки спокійного розвитку у власній державі зможуть загоїти на тім полі всі рани. В 1910 р. мала Українська Галичина 681.000 коней, 1,552.000 рогатої худоби, 306.000 овець, 10.000 кіз, 1,318.000 свиней, 7,917.000 дробу, 285.000 вулиїв й була важним доставцем мяса, молока, масла, яєць для західних країв. І тут отже Галичина автархічна і тут може за кілька років дати Европі дуже поважний вивіз звіринних продуктів. Галичина має всі дані для величезного розвитку скотарства: 695.000 ha лук, 500.000 ha пасовиск, її полонини такі буйні, що найгарніщі тирольські і швайцарські й рівнятися з ними не можуть! Українська Галичина продукує щорічно 42,869.000 q соломи, 14,274.000 q сіна, 5,851.000 q конюшини, 4,192.000 q пашних буряків, 1,434.000 q мішаної паші, 25.000 q меду й воску і т. и. Найбільшою перешкодою розвитку скотарства в Галичині була польська велика посілість: вона годувала у відношенню до свого хліборобського простору пересічно в десятеро менше худоби як український селянин і дотого ще спинювала своєю політикою селянське скотарство! Великі земельні власники, що володіли

37·8% галицької землі, годували тільки 13·7% коней, 5·7% рогатої худоби, 6·3% овець, 3·3% свиней Галичини. Зате вони спинювали українські кооперативи для молочарства, збуту й використання худоби і т. и.

Тільки політична самостійність може запевнити галицькому скотарству надійний розвиток. Зосібна великі вигляди має сироварство й виріб масла на вивіз. В ніякому разі не підлягає автархія Галичини на полі скотарства якомунебудь сумніву.

З цього короткого розгляду ростинних і звіринних засобів Української Галичини виходить, що вона на сьому полі не тільки вповні автархічна, але й може по здобуттю самостійности на щораз ширшу міру виступати як експортер поживи й ростинних та звіринних сирівців. Вже перед війною збирала Українська Галичина щорічно 82.000 q ріпаку, 5000 q маку, 1500 q анижу, 43.000 q льняного насіння, 66.000 q льняного прядива, 95.000 q коніпного насіння, 118.000 q коніпного прядива, 9000 q хмелю, 3000 q цукрових буряків, 34.000 q тютюну. Ці промислові ростини, це одна з підойм будучого розцвіту Галичини. Тільки зовнішні впливи польської господарки спинювали їх управу. Що може Галичина дати на полі управи хочби тютюну й цукрових буряків, можна пізнати, притягнувши для порівнання таку Київщину чи Полтавщину, що і простором і цілиною цілком подібні до Української

Галичини, а кліматом навіть гостріщі. Київщина дала 1913 р. майже 29,000.000 q цукрового буряка, Полтавщина в сім же році .08 000 q тютюну . . .!

По цім огляді органічних підойм галицького господарства перейдім до промисловости. На цьому полі Українська Галичина колись за часів наших князів стояла дуже високо. Та пятьсотлітне польське й потім польсько-австрійське лихоліттє зробило Галичину одним з найменше промислових країв культурної Европи.

Добуваюча промисловість полягає головно на мінеральних багатствах краю. З того погляду тільки дуже нечисленні краї земної кулі є автархічні. Галичина до них не належить, та має деяких копалин так багато, що не тільки сама собі вистарчає, але й обслужити може запотрібованнє инших земель.

По поживі найважніща домівка. Будівельного каміння має Галичина незмірні маси. Теребовельськими плитами можнаб вимостити всі великі міста Европи. Таксамо багато глини на цеглу, дахівки, гончарські вироби, вапна, цементового рухляка, ґіпсу й алябастру. Цементовий і керамічний промисл має великі вигляди в Українській Галичині.

По домівці приходить паливо. Цього вже нам природа не поскупила, навіть як не рахувати лісів. Правда, камяного вугля, цього чорного діяманту, в нас нема. Є тільки бурий вуголь як на Підкарпаттю (Мишин, Джурів, Новоселиця, Рожнів),

так і на Розточі й Поділлю (Глинсько, Скварява, Поляни, Потилич, Руда і т. д.). Продукція була мала й доходила перед війною ледви до $^1|_2$ міліона q. Та будучність вона має й може галицькій державі дещо пригодитися. Натомість торфу має Українська Галичина пребагато. Є в нас поверх 200.000 ha дуже видатних торфищ. Припаси торфу (принявши грубість його шарів тільки 1 м) є такі великі (2 міліярди кубічних метрів), що вистарчать на цілі століття для опалу і для промислу Української Галичини.

Та найважніщим мінерально-опаловим матерялом нашої Батьківщини є нафта. Сливе ціле галицьке Підкарпаттє це одно велике нафтове поле 10.000 км² простору. Його використуваннє було дотепер з причини славетної польської господарки дуже обмежене як щодо місць, так і щодо скількостей продукції Зосібна в останніх роках перед війною польські впливи в нафтовій промисловости незвичайно змоглися. І мусів прийти відповідний вислід — упадок продукції, який до нині нестримно йде. В 1909 р. продукувала Галичина 20.770.000 q нафти, 1910 — 17,620.000, 1911 — 14,580.000 q, 1912 — 11,870.000 q, 1913 — 11,150.000 q. В 1920 році продукція мала ледви перевисшити 5,000.000 q.

Ось що зробила польська господарка з країною, яка донедавна стояла на третьому місці поміж нафтовими краями цілої землі й мала все-

світній монополь на земний віск! Марнованнє терену й матерялу (мінерального й, що найважніще, людського), крайно нездорові відносини капіталу і праці та божевільна спекуляція знищили наперед добуваннє земного воску й потім кинулися руйнувати нафтовий промисл.

Та надія ще не страчена. Коли Галичина виборе собі державну самостійність, то її нафтові скарби, раціонально використовані державою, стануть головною підоймою її економічної активности. Галицька ропа дуже добра, дорівнює американській. Західні поля (коло Дрогобича) дають ропу більше пригідну на світляну нафту, східні (коло Станисловова й Коломиї) бензинову ропу — тепер для світової лучби нечувано важну. Нафтова продукція Української Галичини не тільки зможе вистарчити на всі потреби краю (до отоплювання зелізниць включно), але й дасть такі великі вивозові позиції, що сливе весь потрібний Галичині ввіз фабрикатів можна буде ними покрити.

Таксамо великі сільні багатства Української Галичини. Кладні камяної соли в Стебнику коло Дрогобича багато більші й чистіщі, як у славній на весь світ Величці. Сільні джерела бють сотнями здовж карпатського берега. Вже перед 150 роками було в нас 92 сільних жуп. За австрійських часів сіль була монополем і скількість солеварень впала до 9 (Ляцьке, Дрогобич, Стебник, Болехів,

Долина, Калуш, Делятин, Ланчин, Косів), продукція давала середно ледви понад 1,000.000 q соли. Її можна безпечно в десятеро збільшити. Вже нинішня продукція переходить дуже значно власне запотребованнє.

Дуже важна для Галичини присутність потасових солей (каініт і т. и. коло Калуша) й фосфоритів (на полудневім Поділлю). Продукція перших дуже мізерна (до війни щорік менше 100.000 q), других ніяка. Таксамо вже здавна не використовують галицьких покладів зеліза (головно в Карпатах), сірки й ґіпсу (дуже мало). Всі ті земні багатства можуть мати в самостійній Галичині гарну будучність.

Инших копалин (у більшій скількости) Галичина не має і мусітиме спроваджувати багато ріжних мінералів, головно металів із заграниці.

Переходимо тепер до переробляючої промисловости. Домашній промисл Галичини живий до нині, хоч завзято поборювала його довгі часи польська господарка. Галичина й до нині стоїть ще на ступіні домашнього промислу — ремесла. Доказує це статистика. Перед війною було в Українській Галичині до 110.000 промислових підприємств з 200.000 робітниками (то є нецілих 2 робітники на 1 підприємство!), 70 проц. підприємств було без наймлених робітників, в них працювали самі підприємці з родинами. Домашній промисл заспокоював донедавна майже всі потреби українського

простолюдя Галичини й давав вироби дуже доброї якости і великої, часто навіть мистецької вартости (ткацтво, кераміка, деревляні вироби). Коли самостійна галицька держава візьме в опіку цей домашній промисл і переведе його кооперативну організацію, то Галичина вже за кілька десятиліть могтиме покрити майже все своє запотребованнє промислових виробів власною продукцією.

Покищо Галичина мусить промислові фабрикати спроваджувати з заграниці. Фабричний промисл в Українській Галичині майже не істнує. Декілька парових млинів, одна цукроварня, кілька фабрик машин і инших металевих виробів, — зате до 500 горалень, ось і все! Якби наш селянин не держався так кріпко народньої ноші, яку сам виробляє зі самодільного матерялу, якби його гончар не робив горшків, а коваль усякої всячини, то Галичина давно вже зруйнувалаcяб на закупно чужих фабрикатів. На щастє наше село дотепер спотребовувало дуже небагато чужої мануфактури, а міське населеннє в нас творить ледви 10 проц. Ця обставина значно зменшує потребу промислового довозу.

Та всетаки справа стоїть так, що на полі промислу Галичині до автаркії дуже далеко: вона залежна від чужого довозу, головно з Чехії й Німеччини. Розгляньмо тепер: 1. чи і чим зможе Галичина оплатити цей довіз, — 2. чи зможе помалу від нього висвободитися.

В першу чергу розглянемо другу точку, бо першу найкраще розглядати при обговорюванню торговлі Галичини.

Висвободитися цілком від довозу чужих фабрикатів не зможе ніколи ніяка держава. Завдяки індивідуальности поодиноких народів і їх земель все будуть ріжні вироби вироблятися ріжно в ріжних краях і попит за ріжнорідностями ніколи не спиниться. Тесаме мусить бути і з Галичиною. Тут іде справа тільки про обмеженнє привозу чужих промислових виробів до таких малих розмірів, щоби ця позиція в загальнім білянсі краю відгравала можливо найменшу ролю.

Це на нашу думку в Галичині не трудно зробити. Борони тільки нас, Боже, відразу кинутися в обійми світового капіталізму, „упромисловляти“ край давними польськими рецептами: твореннєм великих фабрик по великих містах, фабрикованнєм фабричного пролєтаряту і т. и. Це принеслоб тільки тілесне звиродненнє нашого люду й захитаннє тої суспільної рівноваги, до якої змагати мусить кожна суспільність і до якої зосібна дуже легко дійти в Українській Галичині й по всій Україні взагалі. Ми мусимо починати від цього, що вже істнує. З дрібного промислу через обєднаннє його в фахові кооперативи можемо швидко, може й за одно десятиліттє, дійти до кооперативного фабричного й індивідуального промислу, який заспокоїть всі потреби Української Галичини.

Чи львівські, угнівські, куликівські і т. д. шевські кооперативні фабрики, також прядільні і ткальні Підкарпаття не дадуть Галичині доволі одягу й обуви? Або наші гарбарні й кушніярні? Про кооперативні фабрики мила, свічок, сірників і про механічні майстерні говорилося в нас вже перед війною і т. д. і т. д.

Та це все пісні будуччини. Вони тільки те нам кажуть, що є стежка в будуччину, яка виведе Галичину до становища краю, котрий буде автархічний і на полі промислового запотребовання. Покищо так не є. Подивімся тому, чи зможе Галичина оплатити свій конечний довіз і добре поставити свою торговлю.

На нашу думку Галичина це зможе зробити без фінансового напруження вже тепер. Після нашої оцінки (в грубому приближенню) Українська Галичина до війни довозила за приблизно 250 міліонів корон (золотих, передвоєнних), а вивозила за приблизно 300 міліонів корон зол. Не збогачувалася, бо 1. приріст населення був великий, 2. всі бариші плили до рук визискувачів як домашніх, так і віденських та для австрійського і польського скарбу. Самостійна галицька держава в перших роках мабуть ледви чи матиме активний торговельний білянс. Одначе вже в початках довіз і вивіз триматимуть рівновагу. На це є ось які основи: 1. вивіз нафти (в 1910 р. вивезла Австрія галицької нафти 4,775.000 q! — розуміється, по заспокоєнню всіх власних по-

треб!), 2. вивіз дерева (поверх 1,000.000 кубічних метрів), 3. вивіз соли (до 500.000 q.) Вже ці позиції доказують правдивість нашої тези. Додаймо до них ще вивіз (поки що маленький) хліба, худоби, яєць і т. д. Коли тільки в галицькій державі буде чесна й енергійна господарка, то евентуальна галицька валюта матиме такі солідні основи, як рідко яка з середньоевропейських валют.

Торговля Української Галичини, за старих княжих часів дуже значна, підупала під польським пануваннєм і не двигнулася під австрійським. Польські й австрійські круги змонополізували вивіз галицьких харчів і сирівців та привіз чужих фабрикатів. При тім українське населеннє мусіло дешево продавати й дорого купувати. Під польською окупацією розпаношилася дика спекуляція і вся торговля Галичини пішла прахом.

Коли відновиться галицька державність, коли уряд і суспільність за швайцарським приміром дбатимуть про солідність торговлі, то одна вона зможе Галичину в перших твердих початках істнування тримати на високому ступіні господарської сили. Бо не тільки в вивозі власних продуктів і в привозі чужих працювати мусить галицька торговля, а головно в перевозі, в транзіті добра між Західною і Східною Европою. Галичина це між иншим сливе одиноке надійне вікно на Східну Европу промислових країв Чехословаччини й Австрії. Сюди піде також

значна частина вивозу Німеччини на Україну і, розуміється, визозу Східної Европи на Захід. (Польща, бажаючи сама стати промислово-вивозовою країною для Сх. Европи, мусить чужий транзіт поборювати). Цей один транзітний рух оплатить нам згодом усі кошти нашої лучби й потім даватиме постійний і великий прибуток галицькій державі. Певне, що тоді не можна буде обмежитися нашими 3000 кільометрів зелізниць, а треба буде (і то скоро!) будувати нові лінії, перебудовуючи ними на галицькі потреби зелізничу сіть, що свого часу була будована для потреб Австрії.

Думаємо, що всякому стало ясно вже з цих коротких виводів, що Українська Галичина як самостійна держава має доволі гарні економічні основи самостійного істнування. Навіть у перших найтяжших початках її економічне положеннє буде ненайгірше, валюта також держатиметься без порівняння краще чим польська. Є навіть дані, що Галичина на лад Швайцарії моглаб удержати економічну й державну самостійність і на довгу мету.

Та це останнє для нас не дуже важне. Ціль населення Сх. Галичини є покищо — видобутися зпід польського панування. Бо як воно довше потріває, то Галичина буде економічно цілком знищена.

Статистичний огляд України.

Стан суцільної етноґрафічної території України при початку світової війни.

I. Західна Україна (Галичина і. т. д.)

Простір 75000 км² Населення 6,479000. З того Українців 4797000 (74,0 проц.), Жидів 812000 (12,5проц, Поляків 686000 (10,6 проц.), Німців 81000 (1,3 проц.), Мадярів 33000 (0,5 проц.), Румунів 32000 (0,5 проц.), Словаків 13000 (0,2 проц.).

З того сама Східна Галичина має простору 55000 км² Населення 5,450000, Українців 4,055000 (74,4 проц.), Жидів 670000 (12,3 проц.), Поляків 659000 (12,1 проц.), Німців 65000 (1,2 проц.).

Для порівнання:

Держава	Простір км.	Населення
Бельґія	29.000	7,751.000
Нідерляндія	34.000	6,449.000
Портуґалія	92.000	5,960.000
Швеція	448.000	5,713.000
Болгарія	114.000	4,712.000
Греція	120.000	4,699.000
Сербія	87.000	4,490.000
Швайцарія	41.000	3,765.000
Данія	39.000	2,902.000
Норвеґія	323.000	2,392.000

Важніщі міста Західної України.

Львів (234 тис. мешк.), Чернівці (93 т. м.), Перемишль (59 т. м.). Коломия (45 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Станислав (34 т. м.), Ярослав (29 т. м.), Кнігинин село (22 т. м.), Самбір (21 т. м.), Сигот (21 т. м.),

Броди (18 т. м.), Ужгород (17 т. м.), Мункачево (17 т. м.), Борислав (15 т. м.), Бучач (14 т. м.), Берегове (13 т. м.), Золочів (13 т. м.), Городок (13 т. м.), Бережани (13 т. м.), Снятин (12 т. м.), Сокаль (12 т. м.), Замарстинів (12. т. м.), Тустановичі (12 т. м.), Городенка (11 т. м.), Сянік (11 т. м.), Турка (11 т. м.), Рава (11 т. м.), Яворів (10 т. м.), Камінка Волоська (10 т. м.). Збараж (10 т. м.), Тисьмениця (10 т. м.), Галич (6 т. м.).

II. Соборна Україна (Західна, Східна, Кубанщина).

Простір: 1,056.000 км², Населення 54,690.000 м.

З того:

Українців	38,671.000	=	70,7 проц
Москвинів	7,678.000	=	14,0 „
Жидів	3 904.000	=	7,1 „
Поляків	1,430.000	=	2,6 „
Німців	985. 00	=	1,8 „
Турко-Монголів	610.000	=	1,1 „
Румунів	465.000	=	0,8 „
Болгарів	196.000	=	0,4 „
Греків	140.000	=	0,2 „
Кавказців	112.000	=	0.2 „
Вірменів	59.000	=	0,1 „
Чехословаків	52.000	=	0,1 „

Инших (Білорусинів, Мадярів, Циганів, західно-евр. народів) 378.000 = 0,4 проц.

Для порівнання:

	Простір км квадр.	Населення
Давна евр. Росія	5 452.090	144,344.000
„ Німеччина	548.000	64,926.000
„ Австро-Угорщина . .	677.000	51,390.000
„ Великобританія . . .	318.000	45 623.000
„ Франція	536.000	39,602.000
„ Італія	2[illegible]7.000	35,598.000

Важніщі міста Соборної України. (Пристані*).

Київ (626 тис. мешк.), Одеса* (631 т. м.), Харків (250

т. м.), Львів (234 т. м.), Катеринослав (220 т. м.), Ростів* (205 т. м.) Миколаїв* (107 т. м.), Катеринодар (107 т. м.), Гомель (105 т. м.), Кременчук (99 т. м.), Херсон* (96 т. м.), Чернівці (93 т. м.), Житомір (91 т. м.), Полтава (88 т. м.), Симферопіль (82 т. м.), Бердичів (79 т. м.), Єлисавет (76 т. м.), Таганрог* (68 т. м.), Новоросійськ* (66 т. м.), Ставропіль (64 т. м.), Бер сте (64 т. м.), Севастопіль* (62 т. м.), Білацерква (61 т. м.), Перемишль (59 т. м.), Керч-Єнікалє* (56 т. м.), Луганське (56 т. м.), Маріюпіль* (55 т. м.). Нахичевань (54 т. м.), Ніжин (53 т. м.), Винниця (53 т. м.), Майкоп (53 т. м.), Єйськ* (52 т. м.), Камянець (50 т. м.), Умань (50 т. м.), Юзівка (49 т. м.), Армавір (47 т. м.), Коломия (45 т. м.), Феодозія* (43 т. м.), Грушівка (43 т. м.), Черкаси (42 т. м.), Павлоград (41 т. м.), Проскурів (41. т. м.), Суми (40 т. м.), Акерман* (40 т. м.), Бердянськ* (40 т. м.), Пинськ (39 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Рівне (39 т. м.), Бутурлинівка (38 т. м.), Тираспіль (38 т. м.), Ромни (37 т. м.), Лабинська (36 т. м.), Нижнодніпровськ (36 т. м.), Бахмут (36 т. м.), Чернігів (36 т. м.), Пятигорськ (35 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Грозний (34 т. м.), Станислав (34 т. м.), Охтирка (33 т. м.), Мотовилиха (33 т. м.), Полонне (33 т. м.), Могилів (33 т. м.), Ізмаїл (32 т. м.), Стрий (31 т. м.), Прилука (31 т. м.), Озів (31 т. м.), Ялта* (31 т. м.), Холм (24 т. м.).

III. Українська кольоніяльна земля.

„Зелений Клин“ над Амуром і Тихим Океаном обіймає 1,091.000 км² простору. 857.000 населення, з того 58 проц. Українців, 23 проц. Москвинів, 7 проц. Китайців, 6 проц. Сибірських туболців, 4 проц. корейців, 2 проц. инших.

IV. Загальна скількість Українців обчислена для 1920 р. виносить **48,000,000.**

V. Декілька економічних даних про соборну Україну.

Лісів . . . . . 11,000.000 ha
Ріллі . . . . . 45,000.000 „
Худоби 52,000.000 штук (стан перед війною).

Річна продукція	цереаліїв (середно)	420,000.000
„ „	заліза й сталі	50.000.000 „
„ „	вугля	215,0 0.000 „
„ „	нафти	25 000.000 „
„ „	соли	11,000.000 „
„ „	манганової руди	3,000.000 „

Віддаль ріжних місцевин України від Київа
(Воздушна лінія в кільометрах. Наконечні точки підчеркнені).

Пинськ	365	Симферопіль	660
Берестє	520	Севастопіль	675
Ковель	420	Феодозія	690
Холм	508	**Алупка**	**715**
Рівне	305	Новоросійськ	825
Львів	470	Катеринодар	855
Перемишль	565	Ставропіль	1035
Ужгород	625	**Устя Тереку**	**1380**
Шляхтова (Зах. межа Лемківщ.)	**725**	Ростів	755
Галич	445	Таганрог	700
Станислав	460	Бердянськ	610
Чернівці	410	Катеринослав	400
Житомір	130	Кремінчук	260
Бердичів	150	Чигирин	215
Камянець под.	345	Полтава	305
Винниця	200	Харків	400
Ізмаїл	580	Юзівка	595
Акерман	475	Луганське	675
Одеса	440	Бутурлинівка	715
Миколаїв	395	Білгород	425
Херсон	435	Глухів	270
Єлисавет	520	Чернігів	130
Перекоп	525	Гомель	225
		Сураж	**315**

„Український Прапор“

виходить раз на тиждень,

Передплата виносить:

	без достави	з почтовою пересилкою
в Австрії:		
місячно	К. 32·—	34·—

		піврічно	річно
в Чехо-Словаччині: чеських	К.	25·—	50·—
в Юго-Славії: югосл. . . .	К.	50·—	100·—
в Німеччині:	Мк.	25·—	50·—
в Краях латинської Унії .	Frs.	5·—	10·—
в Анґлії.	sh.	4·—	8·—
в Америці	S	1·—	2·—

Ціна одного примірника К: 8·—

Адреса Управи часопису:
Wien, VIII. Langegasse 5. Parterre.

Друкарня „Адрія“, тов. в огр. пор., Відень, II.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY